

Borci za Padaniju

Višeslav Raos

Za uspjeh projekta Sjeverne lige u talijanskoj nacionalnoj politici bio je potreban zajednički nadpokrajinski identitetski okvir. Zato je Bossi osmislio Padaniju kao zamišljenu teritorijalnu cjelinu sjevera Italije, premda ne postoji ni povijesni ni kulturni temelj za takav naziv i identitet

Talijanski stranački sustav nakon 1945.

U posljednja dva desetljeća nekoliko je međusobno isprepletenih društvenih, ekonomskih i političkih procesa uvelike transformiralo talijanski stranački sustav. Zapravo, s pravom je moguće govoriti o novome stranačkom sustavu, nastalome nakon propasti prethodnoga koji je postojao od kraja Drugoga svjetskog rata. Jedan je od gospodarskih čimbenika transformacije stranačkog sustava u Italiji pomak od industrijskoga k postindustrijskom društvu unutar kojega slabe tradicionalni društveni rascjepi kao temelj stranačke identifikacije. Takve su promjene uočljive u nizu zapadnoeuropskih demokracija te Italija nije iznimka. Bitnu društvenu promjenu čini i pojačan priljev useljenika, ponajprije iz arapskih zemalja i podsaharske Afrike, što mijenja demografsku strukturu biračkog tijela, a u dnevnu politiku ulaze pitanja vezana za imigraciju. K tome, opće povijesno-političke promjene u Europi – pad Berlinskog zida 1989. i raspad Sovjetskog Saveza 1991. – reflektirale su se i na Italiju čiji je stranački sustav do tada obilježavala snažna prisutnost Komunističke partije (PCI). PCI je tijekom cijeloga hladnoratovskog razdoblja bila druga po snazi talijanska stranka, no bez ikakva koalicijskog potencijala zbog svojeg dugogodišnje povezanosti sa Sovjetskim Savezom. U sklopu tako velikih mijena na stranačku pozornicu stupaju novi politički akteri poput Sjeverne lige (*Lega Nord*). Razdoblje od 1987. do 1996. ključno je za razumijevanje sadašnje konstelacije talijanskoga stranačkog sustava. U literaturi se obično povezuje s pojmovi-

Višeslav Raos, znanstveni novak u Centru za politološka istraživanja te polaznik posljediplomskoga doktorskog studija "Komparativna politika" na Fakultetu političkih znanosti. E-mail: viseslav.raos@cpi.hr

ma krize i tranzicije, ali i s rađanjem takozvane Druge Republike (Wellhofer, 2001:156).

Stožerna talijanska stranka od kraja Drugoga svjetskog rata do pada Berlinskog zida bili su demokršćani (*Democrazia Cristiana*, DC) s karizmatičnim vođama Alcideom de Gasperijem i Aldom Morom. DC je svojom politikom centrizma, umjerenosti i akomodacije uspio desetljećima zadržati dominantan status. Umjesto nadilaženja ideološkog jaza između dviju najvećih stranaka (demokršćana i komunista), koji je umoreni¹ Aldo Moro pokušavao provesti u djelo, početak osamdesetih godina donio je pad moći DC-a i prve nedemokršćanske predsjednike

Sjeverna liga najuspješnija je regionalistička stranka u Europi. Riječ je o čistoj regionalističkoj stranci, za razliku od etnoregionalističkih stranaka u Kataloniji, Škotskoj, Baskiji i drugdje, koja je uspjela kanalizirati nezadovoljstvo birača na sjeveru Italije i stvoriti novi politički identitet

talijanskih vlada nakon 1945. – liberala Giovannija Spadolinija iz Talijanske republikanske stranke (*Partito Repubblicano Italiano*, PRI) i socijalista Bettina Craxija iz Talijanske socijalističke stranke (*Partito Socialista Italiano*, PSI) (Pasquino, 2000:70). Tijekom osamdesetih godina komunisti su gurnuti na marginu stranačkog života, premda su ostali druga po snazi stranka, dok je vladine većine tvorilo pet stranaka okupljenih oko centra – DC, PRI, PSI, Talijanska liberalna stranka (*Partito Liberale Italiano*, PLI) i Talijanska socijaldemokratska stranka (*Partito Socialista Democratico Italiano*, PSDI). Razdoblje vladavine tih pet stranaka naziva se *pentapartito*, a obilježava ga otuđenje stranaka i posebice stranačkih vodstava od birača i društva u cjelini,² kao i visoka razina korupcije i klijentelizma (Kneisler, 2011:81). Vladavina *pentapartita*, a posljedično i cijeli dotadašnji stranački sustav, raspala se nakon kraja bipolarnog razdoblja te nakon što su otkriveni razmjeri korupcijskih makinacija u koje su bili uključeni čelni ljudi stranačke elite sastavljene od spomenutih pet stranaka. PCI se 1991. raspada na postkomunističku Demokratsku stranku ljevice (*Partito Democratico della Sinistra*, PDS) i Stranku komunističke obnove (*Partito della Rifondazione Comunista*, PRC).

Preobrazba talijanskoga stranačkog sustava

Kraj Hladnog rata uzdrmao je talijanski stranački sustav. PCI je doživio raskol, DC izgubio mogućnost korištenja "crvene opasnosti" za održavanje starog obrasca stranačkog natjecanja i centralizirane političke vlasti. Nesposobnost DC-a da antikomunistički raspoloženim biračima na sjeveru zemlje u posthlad-

noratovskom razdoblju ponudi nove ljude i ideje te prepozna promjene u biračkom tijelu u postindustrijskim socijalno-ekonomskim uvjetima (Allum, 2000:21) i okretanje k postmaterijalističkim vrijednostima uvelike su trasirali put za uspjeh Sjeverne lige koja je početkom devedesetih godina preuzela dobar dio sjevernjačkih birača koji više nisu smatrali da je nužno glasovati za demokršćane (Pasquino, 2000:81). Međutim, odlučujući udarac postojećemu stranačkom sustavu i poticaj za krah "Prve Republike" bila je široko rasprostranjena korupcija među političarima *pentapartita*. Koruptivne radnje nisu ciljale samo bogaćenju pojedinaca i stranačkih frakcija nego i održavanju postojećeg stanja na stranačkoj pozornici. Raspletanje korupcijske mreže, poznate pod nazivom *Tangentopoli* ("grad mita"), počelo je kada je Mario Chiesa, član Craxijeva PSI-a, odlučio progovoriti i omogućiti početak niza procesa na milanskom sudu.³ Tim krupnim protukorupcijskim pravosudnim procesima nadjenuto je ime *Mani pulite* ("čiste ruke"). Na prvim talijanskim parlamentarnim izborima nakon kraja Hladnog rata u travnju 1992. demokršćani gube znatan broj mandata. Premijer postaje Giuliano Amato iz PSI-a. Godinu dana nakon izbora, u travnju 1993. gotovo polovica Amatova kabineta i trećina parlamentarnih zastupnika završit će na optuženičkim klupama zbog korupcije, dok će se "glava" koruptivnog lanca, vođa socijalista Bettino Craxi, skloniti od kaznenog progona u Tunis (Pasquino, 2000:83). Odlazak dugogodišnjeg vođe PSI-ja demoralizirao je socijaliste i najavio njihov pad. Parlamentarne izbore 1992. obilježio je i uspon Sjeverne lige koja je – nakon što je godinu ranije uspostavljena kao jedinstvena politička stranka – zabilježila neočekivan uspjeh te osvojila 55 mandata u Predstavničkom domu i 25 u Senatu, postavši četvrta po snazi politička opcija u Italiji.

Na konačnu transformaciju talijanskoga stranačkog sustava utjecala je radikalna reforma izbornog zakonodavstva. Novi izborni zakon, donesen 1993. nakon referenduma kojim su građani odobrili napuštanje razmjernoga izbornog sustava s višestrukim preferencijalnim glasovanjem kao značajke "Prve Republike" i korumpiranih starih stranačkih elita (Cotta i Verzichelli, 2007:51, 76), dobio je prema svojem tvorcu Sergiu Mattarelli, tada zastupniku DC-a, a danas zastupniku Demokratske stranke (*Partito Democratico*, PD), ime *legge Mattarella* ("Mattarellin zakon"). Mattarellin zakon uveo je mješoviti izborni sustav. Od 630 zastupnika Predstavničkog doma (*Camera dei Deputati*) 475 (tri četvrtine) birano je većinski u jednomandatnim izbornim okruzima, a 155 (jedna četvrtina) razmjernim sustavom. U Senatu (*Senato della Repubblica*) se od 315 senatora 232 (tri četvrtine) biralo većinskim sustavom, a 83 kompenzacijska mandata (jedna četvrtina) dodjeljivana su s lista (Reed, 2001: 312).

Transformacija talijanskoga stranačkog sustava dovršena je 1994. Desetljećima najjača stranka, DC, raspuštena je, a naslijedila ju je Talijanska pučka stranka (*Partito Popolare Italiano*, PPI), od koje se pak odvojio Kršćanski demokratski centar (*Centro Cristiano Democratico*, CCD) (Giannetti i Sened, 2004:494). PPI se kasnije utopio u centrističkoj stranci Demokracija je sloboda – Tratinčica (*Democrazia è Libertà – La Margherita*, DL), da bi naposljetku Tratinčica postala dio Demokratske stranke. CCD je pak postao dio Unije kršćanskih i centrističkih demokrata (*Unione dei Democratici Cristiani e di Centro*, UDC). Profa-

Tablica 1. Rezultati Sjeverne lige na parlamentarnim izborima 1992-2008.⁴

Godina	Mandati u Predstavničkom domu (<i>Camera dei Deputati</i>), ukupno 630		Mandati u Senatu (<i>Senato della Repubblica</i>), ukupno 315	
		%		%
1992.	55	8,7	25	7,9
1994.	117	18,6	60	19,0
1996.	59	9,4	27	8,6
2001.	31	8,6	16	5,1
2006.	26	4,1	13	4,1
2008.	60	9,5	25	7,9

šistički Talijanski socijalni pokret (*Movimento Sociale Italiano*, MSI), prihvativši desnu frakciju propalog DC-a, preobrazio se u postfašističku, desnopolitičku Nacionalnu alijansu (*Alleanza Nazionale*, AN). Naposljetku, Silvio Berlusconi, moćni poduzetnik koji je svoje poslovno carstvo isprva izgradio na stanogradnji u Milanu, a kasnije kroz medije, 1994. osniva stranku Naprijed, Italijo (*Forza Italia*, FI) koja okuplja raspršeno biračko tijelo desno od centra te u koaliciji sa Sjevernom ligom i Nacionalnom alijansom postaje predsjednik Vijeća ministara odnosno premijer.

Godine 2005. treća vlada pod vodstvom Silvija Berlusconi ponovno radikalno mijenja izborni sustav. Uveden je razmjerni sustav sa zatvorenim listama za svih 630 zastupničkih i 315 senatorskih mjesta. Nije omogućeno preferencijsko glasovanje, ali jedan se kandidat može natjecati u nekoliko izbornih jedinica. Uvedeno je nekoliko razina izbornih pragova – 10 posto za koalicije, 2 posto na nacionalnoj razini za svaku pojedinačnu stranku koalicije te 4 posto za stranke koje se natječu samostalno (Cotta i Verzichelli, 2007:92). Kako bi se osigurale stabilne većine, najjačim koalicijama koje ne uspiju osvojiti 55 posto mandata izbornim je zakonom zajamčen "većinski bonus" kojim se njihov broj mandata uvećava dok ne dosegne tu razinu. Iako su Berlusconi optuživali da je taj zakon skrojio prema sebi i svojoj koaliciji, na izborima 2006. pobjedu odnosi koalicija lijevog centra Unija (*L'Unione*) pod vodstvom Romana Prodiya i stranke Maslina (*L'Ulivo*), zametka današnje Demokratske stranke.

Sjeverna liga: od marginalca do treće snage u zemlji

Današnja stranka pod nazivom Sjeverna liga (*Lega Nord*) – punim nazivom Sjeverna liga za neovisnost Padanije (*Lega Nord per l'Indipendenza della Padania*, LN) – korijene vuče iz regionalističkih političkih grupacija koje se pojavljuju u pokrajinama sjeverne Italije tijekom osamdesetih godina, izražavajući nezadovoljstvo oligarhijskom strukturom tadašnjeg *pentapartita*, a posebice DC-a, koji je desetljećima bio dominantan upravo na sjeveru Italije, posebice na području zvanom Triveneto (Furlanija-Julijska krajina, Trentino-Južni Tirol i Veneto) (Cotta i Verziche-

lli, 2007:88). Prema boji DC-a nazvane su "bijelim pokrajinama" naspram "crvenih pokrajina" srednje Italije (Toskana, Umbrija, Marke) u kojoj su svoja najvjernija uporišta imali komunisti, a kasnije njihov nasljednik PDS te, naposljetku, današnja Demokratska stranka (PD).

Zametak Sjeverne lige bila je Lombardijska liga (*Lega Lombarda*) koja je sredinom osamdesetih godina, kao i mnoge druge lokalne stranke u sjevernoj Italiji (stranke u Dolini Aosta te u Trentinu i Južnom Tirolu), gradila svoj identitet na lokalnoj kulturnoj ksenofobiji, koja je, primjerice, uključivala zahtjev za preferencijalnim stambenim zbrinjavanjem autohtonih Lombarda (Cento Bull i Gilbert, 2001:10). Iako je Lombardijska liga sa svojim zahtjevima za "samoodređenjem Lombardije" osamdesetih godina bila tek jedna u nizu sjevernjačkih regionalističkih stranaka te nije bilježila opipljive izborne uspjehe poput Mletačke lige (*Liga Veneta*, izvorno *Liga Vèneta*), od drugih pokušaja političkog organiziranja sjevernotalijanskoga kulturnog sentimenta i socijalno-ekonomskih interesa izdvajao ju je karizmatični vođa Umberto Bossi koji na parlamentarnim izborima 1987. postaje senator Lombardijske lige i stječe nadimak *il Senatùr* (senator na lombarskom narječju) (Centro Bull i Gilbert, 2001:12-13).

U već opisanom metežu nastalu raspadom "Prve Republike" i okoštalog *pentapartita*, Bossi artikulira zabrinutost malih i srednjih poduzetnika sa sjevera Italije nad nabujalom korupcijom i centralizmom vlasti u Rimu. U sklopu globalizacije koja je zahvatila i Apeninski poluotok tematizira useljavanje iz Albanije i zemalja Magreba kao prijetnju gospodarskom napretku Sjevera te na valu nezadovoljstva u kratkom vremenu postaje izborni iznenađenje. Premda osnovana kao mreža i koalicija različitih sjevernjačkih stranaka još 1989, Sjeverna liga kao jedinstvena stranka – koja se, međutim, zbog populističkih razloga svojim biračima često predstavlja i kao pokret (*Movimento*) – nastaje 1991. kada Bossi, postavljajući se kao rješenje za osobne i frakcijske sukobe unutar mletačkih i pijemontskih regionalista, ujedinjava različite lige u jedinstvenu Ligu (Tarchi, 1998:145). Zapanjujući uspjeh na izborima 1992. lansira Sjevernu ligu u središte talijanskoga političkog života, a od izbora 1994. stalno će biti, unatoč promjenjivim izbornim rezultatima (tablica 1), treća po snazi politička stranka u posthladnoratovskoj Italiji.

Tablica 2. Rezultati Sjeverne lige na regionalnim izborima 1993-2010.⁷

Regija	Godina izbora u pojedinoj regiji i postotak osvojenih mandata							
	1993.	1995.	1998.	2000.	2003.	2005.	2008.	2010.
Dolina Aosta (<i>Valle d'Aosta</i>)	8,6		0,0		0,0		0,0	
Pijemont (<i>Piemonte</i>)		8,3		6,6		6,3		20,0
Lombardija (<i>Lombardia</i>)		13,3		13,7		18,7		25,0
Trentino-Južni Tirol (<i>Trentino-Alto Adige</i>) ⁸	10,0		4,3		2,8		10,0	
Veneto		13,8		11,6		18,3		33,3
Furlanija-Juljska krajina (<i>Friuli-Venezia Giulia</i>)	30,0		20,0		8,3		14,0	
Ligurija (<i>Liguria</i>)		4,4		5,0		2,5		7,5
Emilia-Romagna		2,0		2,0		6,0		8,0
Toskana (<i>Toscana</i>)		⁹		0,0		0,0		5,6
Marke (<i>Marche</i>)		0,0		0,0		0,0		4,6
Umbrija (<i>Umbria</i>)		¹⁰		0,0		¹¹		3,3

Svepadanska stranka s mnogo lica

Samo ime Lombardijska liga priziva sjećanja na povijesnu Lombardijsku ligu koja se borila protiv utjecaja careva Svetoga Rimskog Carstva, poglavito Fridrika I. Barbarosse. Od prvih dana znak Lige je stilizirana slika Alberta da Giussana, polulegendarnoga lombardijskog junaka u bitci kod Legnana (1176) u kojoj je pobijeđen Barbarossa. Stranka stoga ima nadimak *Carroccio*, pojam koji označava kola s ratnim oltarom kakva su bila uobičajena kod srednjovjekovnih vojnih postrojbi sjevernotalijanskih gradova. Upravo u kvazipovijesnoj simbolici Lige prepoznajemo njezine paradokse. Naime, izvorna Lombardijska liga bila je u ratovima za investituru na strani gvelfa (*guelfi*) odnosno (papinskog) Rima, a protiv gibelina (*ghibellini*), podupiratelja njemačkog cara, dok suvremena Liga ističe svoju sjevernjačku (lombardijsku, dakle langobardsku i germansku) posebnost naspram Rima i juga Italije koji smatra korumpiranim i rasipničkim. Slika rasipničkog Rima, sažeta u krilatici *Roma ladrona* ("Iopovski Rim"), primjer je snažnoga emotivno-apelativnog naboja kojim operira politički diskurs Sjeverne lige.

Kompozitni karakter Sjeverne lige očituje se u znaku stranke koji kombinira spomenutog Alberta da Guissana i mletačkog lava sv. Marka, znak povijesne Mletačke Republike. Statut stranke navodi 13 "nacionalnih sekcija" (*sezioni nazionali*) pokreta za Padaniju: Južni Tirol (*Alto Adige/Südtirol*), Emilija (*Emilia*), Furlanija-Juljska krajina (*Friuli-Venezia Giulia*), Ligurija (*Liguria*), Lombardija (*Lombardia*), Marke (*Marche*), Pijemont (*Piemonte*), Romagna, Toskana (*Toscana*), Trentino, Umbrija (*Umbria*), Dolina Aosta (*Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste*) i Veneto.⁵ Premda se Liga, poput mnogih drugih regionalističkih i etnoregionalističkih stranaka u Europskoj Uniji, statutarno "ograničila" na određeni prostor, to jest na teritorij unutar države na kojemu se želi natje- broj 10 - lipanj 2012.

cati i nominirati svoje kandidate koristeći nezadovoljstvo i osjećaj nepredstavljenosti građana u pojedinim drugim dijelovima Italije, u posljednje vrijeme stranka širi svoje ogranke i izvan sjevera Italije. Tako su osnovane Sjeverna Liga Sardinije (*Lega Nord Sardinia/Sardegna*) i Sjeverna liga Abruzzo (*Lega Nord Abruzzo*).⁶ Heterogena i kompozitna struktura Sjeverne lige očituje se i u vrlo različitim uspjesima pojedinih liga koje se natječu na izborima za regionalna vijeća i regionalne predsjednike (tablica 2).

Dok Liga bilježi snažne uspjehe u četiri regije "jezgre" – Pijemontu, Lombardiji, Venetu i Furlaniji-Juljskoj krajini – u ostatku Padanije, teritorijalne cjeline koju Sjeverna Liga prema vlastitim iskazima predstavlja, njezini su izborni rezultati prilično skromni. U nekim dijelovima sjeverne Italije, poput dvojezične (francusko-talijanske) regije s posebnim statusom Doline d'Aosta, Liga gotovo ne ostavlja nikakav trag. Jasno je kako je Bossi previše rastegnulo pojam Padanije umjesto da se koncentrira na jačanje u izbornim utvrdama u lombardijskim i mletačkim općinama i gradovima.

Liberalizam i euroskepticizam: Liga i EU

Sjeverna liga nije samo treća po snazi stranka u talijanskom parlamentu i bitan akter regionalne politike u nizu sjevernotalijanskih pokrajina nego je stalno prisutna i u Europskom parlamentu. Dapače, ona je najsnažnija regionalistička stranka koja je predstavljena na europskoj razini (Raos, 2011:51). No u čestim promjenama članstva u parlamentarnim frakcijama u Europskom parlamentu (tablica 3) očituje se fluidni ideološki karakter Lige. Sjeverna liga istodobno je i liberalna stranka koja se bori za prava poduzetnika i protivi se visokim porezima, birokraciji i korupciji, ali i euroskeptična stranka koja se protivi europskim politikama useljavanja i jačoj kontroli Bruxellesa nad nacional-

Tablica 3. Rezultati Sjeverne lige na izborima za Europski parlament¹²

Godina izbora	Broj mandata	Udio mandata (%)	Ukupno talijanskih mandata	Članstvo u parlamentarnoj frakciji
1994.	6	6,9	87	Europska liberalna, demokratska i reformistička stranka (ELDR), 1994-1997.
1999.	4	4,6	87	Tehnička skupina neovisnih zastupnika (TGI), 1999-2001.
2004.	4	5,1	78	Neovisnost/demokracija (I/D), 2004-2006; Unija za Europu nacija (UEN), 2007-2009.
2009.	9	12,5	72	Europa slobode i demokracije (EFD), 2009-...

nim ekonomijama. Liga nije protiv europskih integracija, no želi ih prilagoditi svojoj viziji "autohtone, europske" sjeverne Italije, to jest Padanije.

Padanizam i populizam

Sjeverna liga nastala je ujedinjenjem različitih liga koje su, svaka na svoj način, naglašavale povijesno-kulturne posebnosti svojih pokrajina. No za uspjeh projekta Sjeverne Lige u talijanskoj nacionalnoj politici bio je potreban zajednički nadpokrajinski identitetski okvir. Zato je Bossi osmislio Padaniju kao zamišljenu teritorijalnu cjelinu sjevera Italije, nazvanu prema rijeci Pad (*Po*), premda ne postoji ni povijesni ni kulturni temelj za takav naziv i identitet (Giordano, 1999:217). Pa premda nije imao ni prave povijesne temelje za takav identitet ni ikakvu "uhodanu" tradiciju, Bossi je uspio svoje pristaše (*leghisti*) uvjeriti u padanizam. Padanizam se temelji na prisvajanju mnoštva povijesno nepovezanih simbola. Dobar je primjer za to grb Padanije, to jest "alpsko sunce" (*Il Sole delle Alpi*), utemeljen na geometrijsko-dekorativnom motivu koji je poznat kao cvijet života što se u različitim varijacijama može naći na sakralnim i profanim građevinama diljem Euroazije, od Norveške do Japana. Populizam lige očituje se u protuimigrantskom diskursu, ali i u separatizmu kao sljedećoj fazi razvoja militantnog regionalizma. Separatističke tendencije Sjeverne lige doživjele su vrhunac 1996. kada je osnovan parlament Padanije koji je donio padanski ustav (Giordano, 2000:457) te je osnovana čak i padanska nogometna reprezentacija. Bossi vrlo dobro zna da nema potporu birača za osnivanje neovisne Padanije, ali mu igranje na kartu separatizma pomaže u koalicijskim pregovorima s glavnim partnerom, nekoć strankom Naprijed, Italijo Silvija Berlusconi, a danas Narodom slobode (*Il Popolo della Libertà*, PdL). Upravo se u činjenici što je rođeni *Milanese* Silvio Berlusconi uspio svojom inkluzivnom *catch-all* politikom i otvorenošću prema devolucijskim, decentralističkim politikama pridobiti sjevernjačke birače (Tarchi, 1998:145) korijene separatistička radikalizacija Sjeverne lige i njezina nemogućnost da se istinski nametne kao hegemonijska politička snaga u Padaniji. Svojim populističko-šovinističkim diskursom o obrani "radišnog i vrijednog" sjevera Italije od "nadirućih useljenika" s Juga Bossi je uspio doći u sukob čak i s postfašističkom Nacionalnom alijansom Gianfranca Finija (Spruce, 2007:100).

Liga u Berlusconijskim vladama

Sjeverna liga je sudjelovala u svim vladama Silvija Berlusconi. No nije uvijek ostajala u njima do kraja mandata, tako da su članovi Lige u izvršnoj vlasti na nacionalnoj razini participirali od 1994. do 1995, od 2001. do 2005, od 2005. do 2006. te od 2008. do 2011. Pred izbore 1994. Bossi je uspio ishoditi velik broj kandidatskih mjesta za Ligu unutar Berlusconijsve koalicije *Pol slobode*, što je rezultiralo mjestima podpredsjednika vlade i pet ministara. Taj je uspjeh brzo zasjenjen unutarnjim borbama Liginih parlamentara tako da *Caroccio* nakon godinu dana napušta vladu, a Bossi okupnjuje moć u stranci u svojim rukama (Tarchi, 1998:146).

Populizam lige očituje se u protuimigrantskom diskursu, ali i u separatizmu kao sljedećoj fazi razvoja militantnog regionalizma

Stalno optuživanje "korumpiranog Rima" za kočenje sjevera Italije u gospodarskom razvoju i korištenju europskih integracija za napredak rezultiralo je vrlo promjenjivim izbornim rezultatima Sjeverne Lige krajem devedesetih godina (Albertazzi, McDonnell, i Newell, 2011:475). Na izborima 2001. Liga se, bitno oslabljena, opet priključuje Berlusconijsvoj koaliciji desnog centra te sudjeluje u radu drugoga Berlusconijsve kabineta (2001-2005), kao i treće vlade pod njegovim vodstvom (2005-2006). Sjeverna liga sudjeluje i u radu četvrtoga i najduljeg Berlusconijsve kabineta od 2008. do 2011, kada Berlusconi odstupa, a na čelo nestranačke vlade dolazi bankarski stručnjak Mario Monti kao predstavnik tehnokratskog impulsa u Italiji zahvaćenoj globalnom financijskom krizom. U Berlusconijskim vladama Liga nije bila klasičan faktor razdora, kao što su to često autsajderske stranke koje laviraju između radikalizma i sudjelovanja u izvršnoj vlasti, nego je u sukobima Berlusconi i Finija uvijek zauzimala stranu protiv Gianfranca Finija (Albertazzi, McDonnell, i Newell, 2011:478). Ti su sukobi rezultirali izlaskom Finija, nekadašnjeg vođe Nacionalne alijanse, a kasnije člana PdL-a, iz vlade i stranke, koji osniva stranku *Budućnost i sloboda za Italiju* (*Futuro e Libertà per l'Italia*, FLI).

Zaključak

Sjeverna liga najuspješnija je regionalistička stranka u Europi. Riječ je o čistoj regionalističkoj stranci, za razliku od etnoregionalističkih stranaka u Kataloniji, Škotskoj, Baskiji i drugdje, koja je uspjela kanalizirati nezadovoljstvo birača na sjeveru Italije i stvoriti novi politički identitet koji se temelji na zamišljenom teritoriju nazvanom Padanija. Separatizam Sjeverne Lige više je strategija nego realan politički cilj. Umberto Bossi, idejni tvorac i dugogodišnji vođa Lige, nedavno je odstupio zbog skandala izazvana korištenjem stranačkog novca za privatne svrhe. Ostaje pitanje tko će ga naslijediti i u kojem će smjeru okrenuti stranku uoči sljedećih parlamentarnih izbora koji bi se, ako Montijeva vlada ne odstupa prije isteka mandata, trebali održati u travnju 2013. Trenutačno strankom upravlja "trijumvirat" što ga čine Roberto Maroni koji predstavlja lijevu struju stranke te, kao i Bossi, dolazi iz Varese, najjačeg uporišta stranke, Roberto Calderoni iz Bergama koji predstavlja desnu struju te Manuela Dal Lago iz Vicenze koja zastupa mlatačku struju unutar Lige te uživa potporu uspješnog predsjednika regije Veneto, istaknutog *leghiste* Luce Zaie. Na odluku hoće li Liga izaći samostalno na izbore ili ponovno sklopiti predizbornu koaliciju s PdL-om utjecat će formiranje trećeg bloka oko nove stranke Gianfranca Finija. Nakon Berlusconijeve ostavke na mjesto premijera i odlaska iz politike, njegovim nasljednikom smatra se glavni tajnik stranke Angelino Alfano, poznat kao tvorac zakona koji od kaznenog progona štite aferama sklonog Berlusconi. Premda se dokazao kao vješt ministar i političar, zasad je nepoznanica kako će Alfano pripremiti stranku za sljedeće izbore te koju će taktiku odabrati u odnosima sa Sjevernom ligom. Naposljetku, nasljednicima Umberta Bossija vrlo vjerojatno prethodi razdoblje konsolidacije stranke u oporbi, budući da ankete najavljuju pobjedu koalicije lijevog centra koju predvodi glavni tajnik Demokratske stranke Pier Luigi Bersani.

Bilješke

- 1 Aldo Moro ubijen je 1978. u atentatu krajnje lijeve terorističke skupine Crvene brigade (*Brigate Rosse*) dok je krajem sedamdesetih godina donekle uspješno radio na parlamentarnoj suradnji DC-a i PCI-a. Taj se proces obično naziva "povijesnim kompromisom" (*compromesso storico*).
  - 2 To razdoblje obično se označava i kao vladavina stranaka otuđenih od društva ili partitokracija (tal. *partitocrazia*).
  - 3 Upravo će grad Milano kao središte gospodarski razvijenog sjevera Italije biti ključan u političkom usponu kako Sjeverne lige Umberta Bossija tako i Silvija Berlusconi i njegove stranke Naprijed, Italijo (*Forza Italia*).
  - 4 Podaci talijanskog Ministarstva unutarnjih poslova, *Ministero dell'Interno, Archivio storico delle elezioni*, <http://elezionistorico.interno.it/index.php> i europske izborne baze podataka, *European Election Database*, <http://eed.nsd.uib.no>
  - 5 Statut stranke, *Statuto della Lega Nord per l'Indipendenza della Padania*, http://www.leganord.org/ilmovimento/leganord_statuto.pdf
  - 6 Podružnice stranke, *Segreterie Nazionali della Lega Nord Padania*, http://www.leganord.org/ilmovimento/elenco_sedi.asp
- broj 10 - lipanj 2012.

- 7 Podaci talijanskog Ministarstva unutarnjih poslova, *Ministero dell'Interno, Archivio storico delle elezioni*, <http://elezionistorico.interno.it/index.php>
- 8 Zbog preglednosti na ovom su mjestu iskazani kumulativni mandati za regiju, nastali zbrajanjem mandata osvojenih na izborima za vijeća provincija Trentino i Južni Tirol (*Alto Adige*).
- 9 Sjeverna liga nije sudjelovala na toskanskim regionalnim izborima 1995. godine.
- 10 Sjeverna liga nije sudjelovala na umbrijskim regionalnim izborima 1995. godine.
- 11 Sjeverna liga nije sudjelovala na umbrijskim regionalnim izborima 2005. godine.
- 12 Podaci talijanskog ministarstva unutarnjih poslova, *Ministero dell'Interno, Archivio storico delle elezioni*, <http://elezionistorico.interno.it/index.php>

Literatura

- Albertazzi, D., McDonnell, D. i Newell, J. L. (2011). Di lotta e di governo: The Lega Nord and Rifondazione Comunista in office. *Party Politics*. (17) 4:471-487.
- Allum, P. (2000). Italian Society Transformed. U: McCarthy, P. (ur.). *Italy Since 1945*. Oxford: Oxford University Press.
- Cotta, M. i Verzichelli, L. (2007). *Political Institutions in Italy*. Oxford: Oxford University Press.
- Cento Bull, A. i Gilbert, M. (2001). *The Lega Nord and the Northern Question in Italian Politics*. Houndmills i New York: Palgrave.
- Giannetti, D. i Sened, I. (2004). Party Competition and Coalition Formation: Italy 1994-96. *Journal of Theoretical Politics*. (16) 4:483-515.
- Giordano, B. (2000). Italian Regionalism or "Padanian" Nationalism: The Political Project of the Lega Nord in Italian Politics. *Political Geography*. (19) 1:445-471.
- Giordano, B. (1999). A Place Called Padania? The Lega Nord and the Political Representation of Northern Italy. *European Urban and Regional Studies*. (6) 3:215-230.
- Kneisler, I. (2011). *Das italienische Parteiensystem im Wandel*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Pasquino, G. (2000). Political Development. U: McCarthy, P. (ur.). *Italy Since 1945*. Oxford: Oxford University Press.
- Spruce, D. (2007). Empire and Counter-Empire in the Italian Far Right: Conflicting Nationalisms and the Split between the Lega Nord and Alleanza Nazionale on Immigration. *Theory, Culture & Society*. (24) 5:99-126.
- Reed, S. (2001). Duverger's Law is Working in Italy. *Comparative Political Studies*. (34) 3:312-327.
- Raos, V. (2011). Regionalist Parties in the European Union: A Force to be Reckoned With? *Croatian International Relations Review*. (27) 64-65: 45-55.
- Tarchi, M. (1998). The Lega Nord. U: De Winter, L. i Türsan, H. (ur.). *Regionalist Parties in Western Europe*. London i New York: Routledge.
- Wellhofer, E. S. (2001). Party Realignment and Voter Transition in Italy, 1987-1996. *Comparative Political Studies*. (34) 2:156-186.